

Spomine svoji sili

– govor ob proslavi kulturnega dne –

Jure Ipavec

Jure: France Prešeren se je rodil kot tretji otrok in prvi sin materi Mini ter očetu Šimnu v Vrbi na Gorenjskem. Že zelo zgodaj je kazal izjemno nadarjenost, zato so ga leta 1808 poslali k stricu Jožefu, ki je kot duhovnik služboval na Kopanju pri Veliki Račni. Od leta 1810 je obiskoval ljudsko šolo v Ribnici, kjer je bil kot odličnjak zapisan v zlato knjigo. Leta 1812 je šolanje nadaljeval v Ljubljani in leta 1813 začel obiskovati gimnazijo.

Eneja: »Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi.«

Jure: France Prešeren je prvi Slovenec, ki se je po kakovosti pisanja lahko primerjal s sodobniki v Evropi, kjer je vladala romantična usmeritev. Njegova življenjska pot je bila polna raznolikih preizkušenj, ena izmed njih je tudi nesrečna ljubezen do Primičeve Julije, kateri je tudi posvetil Sonetni venec, ki ga je napisal leta 1834. Z revno služkinjo Ano Jelovšek je imel tri otroke – Terezijo, Ernestino in Franca. Žal pa v času svojega življenja ni bil deležen takega priznanja, kot ga danes.

Eneja: »Ran mojih bo spomin in tvoje hvale glasil Slovincam se prihodnje čase.«

Jure: Poleg Sonetnega venca je avtor balade Povodni mož, epa Krst pri Savici, Sonetov nesreče ter Zdravljice, katere uglasbena 7. kitica je pozneje postala slovenska himna. Zato – in zaradi vseh njegovih ostalih dosežkov – prihodnji teden ves narod praznuje vélikega pesnika ter njegovo véliko zapuščino.

Eneja: Prihodnji teden ves narod praznuje.

Sejmi in parade, pesmi, pestilence

in Prešernove nagrade.

Zakaj?

Na ta dan je umrl véliki – nekdo.

Jure: ... ne vem, če je to bistvo.

Eneja: Se sploh kdo spomni leta 1850?

Jure: 49.

Eneja: Je še kdo živ, ki je živel tedaj?

Jure: Prešeren je živel.

Eneja: In je umrl. In zdaj praznujemo.

Jure: Praznujemo to, da je bil.

Eneja: Toda ne bi raje praznovali to, kar je? To, kar bo?

Vse mlade pesnike, ki bi zdaj raje bili drugje,

vse pevce, ki pojô,

vse te slikarje in kiparje, vse snemalce,

režiserje in igralce?

Bi ne raje proslavili kulture, ki nastaja,

kot tisto, ki je bila, a ni prešla,

temveč kar traja in traja

in traja?

Jure: Ničesar ne bi bilo

niti nikogar

od njih,

če bi ne stali na ramenih Atlasov pred sabo.

Eneja: Bi, ne bi,

nič in nihče.

Velike besede, prevelike.

Če je bil Prešeren naš Atlas, smo mi nad njim panteon –

ni TO vznemirljivo,

ko se že spominjamo antike?

Jure: Vendar ima tudi panteon svoje spomine;

pesmi in pevce, romane in romantike,

pripovedi in mite,

zapuščino lastne zgodovine,

in ta je s časom vse, kar nam še ostane.

Eneja: In tudi panteon se bo izgubil

v toku misli.

Včeraj je valovila vojna, jutri bo v strugi mir.

Čas presiha iz dneva v dan

in obeša na visli

spomine obljub in zamer;

knjiga se je zaklenila v ekran,

minuli pesnik v svoj papir.

Jure: Toda naj potem preprosto pozabimo
na vse, ki so živeli
v času, ki ni naš –
na Prešerna in njegove besede,
ki so si drznile tja, kamor ljudje niso smeli,
ter ustvarile ne zgolj ritma in melodije,
temveč lepoto iz gnoja in bede,
hvalnice narodu, kjer so bile prej litanije?

Eneja: Pozabimo? Ne.
Vedimo, da je bil,
da je bilo nekoč vse to.
Toda ne strmimo v daljavo, ki smo jo zapustili,
ko pa kultura je. In kultura bo.

Pustimo spomine svoji sili.